

הצעת חוק חדלות פרעון ושיקום כלכלי התשע"ו- 2016

עמדת עמותת ידיד: שיקומו הכלכלי של החייב כתכלית מרכזית

הערות למסמך היעוץ המשפטי של ועדת חוק חוקה ומשפט לדין שיתקיים ביום 14-6-2016

בהמשך למסמך שהוגש על ידי היעוץ המשפטי של ועדת חוק חוקה ומשפט אנו מבקשים להציג בפני חברי הוועדה את עמדתנו המפורטת כפי שהובאה גם במסמך המלא שהוגש לוועדה עם תחילת הדיונים בהצעת החוק.

עמותת "ידיד" מבקשת להבהיר ביחס לסוגיית שיקומו הכלכלי של החייב היחיד כי מדובר בתכלית מרכזית בהליך כולו וכי כל פגיעה בכך משמעותה פגיעה אנושה בתכליתה המרכזית של הצעת החוק באשר אנו סבורים כי דווקא שיקומו הכלכלי של החייב קודמת להשאת החוב הנטען כנגדו. הידע הרב שהצטבר בעמותת "ידיד" בגין שנים רבות של ייצוג וסיוע לחייבים יחידים, אשר גורלם נגזר לחיים של עוני ומחסור בשל התנהגותה העכשווית של מערכת הגבייה, מוכיח את חשיבות שיקומו הכלכלי של היחיד. כל נסיון לכרסם בתכלית מרכזית זו, יעקר מהתיקון המוצע כל תוכן של ממש ביחס לחייב היחיד, בפרט ביחס לחייבים מוחלשים, ויסתום את הגולל על הנסיון לקדם רפורמה שחשיבותה כה רבה תוך שהוא מתעלם מפסיקת בית המשפט וממגמות דומות בעולם המערבי.

בניגוד לנוסח המוצע בהצעת החוק והמבקש לקבוע כי תכליות התיקון הינן "להביא ככל האפשר לשיקומו הכלכלי של החייב"; "להשיא את שיעור החוב שיפרע לנושאים"; וכן "לקדם את שילובו מחדש של חייב יחיד במרקם החיים הכלכליים", מבקש היעוץ המשפטי לוועדה לשנות נוסח מהותי זה ולרוקנו מתוכן.

יודגש כי תכליות הצעת החוק נבעו מההבנה, שחדלות הפרעון אינה כרוכה בפגם או אשם מוסרי של החייב אלא לעיתים הינה תוצר של תנאים כלכליים בלתי אפשריים ומצוקה או סיכון כלכלי שהתממש.

אנו סבורים כי עמדת יועמ"ש הוועדה המבקשת לשנות זאת, ולקבוע כתכלית מרכזית וראשונה לתיקון את השאת הגבייה לנושאים, תוך מחיקת תכלית השיקום הכלכלי ביחס לחייב יחיד הינה בלתי סבירה, בלתי מידתית ואף מנוגדת לפסיקת בתי המשפט.

עמדת עמותת 'ידיד' קובעת כי אין לקבל הצעה זו, שיסודה בתפיסה בעייתית הרואה בהליך חדלות פרעון הליך שמטרתו השאת גבייה בלבד, וזאת בניגוד למגמות ברבות ממדינות העולם המדגישות דווקא את חשיבות הפטר ושיקומו הכלכלי של החייב.

בעבודתנו אנו נתקלים במקרים רבים של משפחות ואנשים שבשל מצוקה כלכלית - במקרים רבים, אף משברים זמניים בלבד - נקלעו לחובות שחלקם הגיעו להוצאה לפועל. אלא שדיני ההוצאה לפועל במתכונת הנוכחית, כמו גם הקצב הגבוה בו תופח החוב בהוצאה לפועל בשל ריביות ההליך והוצאות נוספות הכרוכות בו, מובילים למצבים בהם לחייבים אין כל סיכוי לפרוע את החוב ולחזור למסלול כלכלי תקין. הלכה למעשה, חייבים אלו, נידונים לחיים שלמים של הדרה כלכלית וחברתית. אלו החייבים אשר אנו שמים מול עינינו.

במצב דברים זה, הדגיש גם בית המשפט כי הליך חדלות הפרעון נשען על מספר תכליות. לצד תכלית השאת גביית החוב לנושאים, הדגיש בית המשפט העליון את קיומה של תכלית נוספת וסוציאלית, ש"עיקרה לאפשר לחייב שאיתרע מזלו ואינו מסוגל לשלם את חובותיו לפתוח דף חדש בחייו על ידי קבלת הפטר מן החובות¹".

¹ע"א 61/1411 בבנישתי נ' כונס הנכסים הרשמי, פ"ד נו 146(4), בפסקה 2; רע"א 63/2222 גרינברג נ' כונס הנכסים רשמי, פ"ד נח(2) 216, בפסקה 3. ע"א 65/4622 יצחק טנג'י נ' אלון יוסי קריספין (פורסם בנוב, 2016.1.12), עמ' 1-2.

אמירות פסיקתיות אף הציעו כי תכלית זו הינה תכלית דומיננטית ביחס לבקשות חייבים. לא בכדי השתמש המשנה ליועץ המשפטי לממשלה במונח "תקלה כלכלית" בבואו לתאר את רובם המוחלט של החייבים המוחלשים שנקלעו לצבתות החנק של מערכת הגבייה הישראלית.

לשיטתנו תפיסה חברתית זו משקפת מגמה רחבה יותר בעולם. כפי שקבעה גם "ועדת חריס", בדוח שאומץ בידי משרד המשפטים והוטמע בהנחיות כונס הנכסים הראשי, "התפיסה המקובלת בעולם היא, כי הליכי פשיטת רגל אינם הליכי גביה בלבד. הם נועדו להתמודד עם תוצאותיו של משבר כלכלי אישי, באופן שיחלק בנטל הנשיאה בתוצאותיו השליליות בין החייב עצמו, בין נושי החייב ובין המדינה"². אף דוח הוועדה הצביע על מרכזיות הנגשת ההפטר לצורך שיקום החייב כמגמה ברבות ממדינות העולם.

בהתאם לכך, אנו סבורים כי דווקא לשיקומו הכלכלי של חייב יחיד חשיבות מכרעת לתיקון המוצע. תכלית זו חיונית על מנת לשמור על זכותו של החייב היחיד לקיום בכבוד, בלא כל תלות במימוש התכלית השלישית של התיקון, היא השתלבות החייב היחיד בחיי הכלכלה. כאמור בדברי המבוא להצעת החוק: "לשיקום הכלכלי של היחיד יתרונות כלכליים רבים ולצדם הגשמת עקרונות חברתיים של מתן הזדמנות נוספת. שיקום כלכלי מאפשר לחייב לזקוף את גבו ותורם במגוון מעגלים - לחייב, לקרובים לו, לסביבתו האישית והכלכלית וגם לחברה כולה".

לפיכך, אנו מתנגדים להצעת היועץ המשפטי של הוועדה ומבקשים להותיר את סעיף המטרות בהצעת החוק על כנו, תוך הותרת שיקום כלכלי כתכלית ראשונה החלה על החייב היחיד, וזאת לצד שתי תכליות ההליך הנוספות הקבועות בתיקון הנוכחי.

בברכה,

עו"ד ורדית מדר דמרי
מנהלת המחלקה המשפטית,

רן מלמד
סמנכ"ל, מדיניות חברתית

עו"ד נירה שלו
המחלקה המשפטית

עו"ד תמר לוסטר
המחלקה המשפטית

²דו"ח הוועדה לבחינת תכנית הפירעון בהליך פשיטת הרגל (ועדת חריס) מיום 8.11.2015, עמ' 19